

ERDŐ- ÉS VADGAZDÁLKODÁS ÖSSZHANGJÁRÓL — — INDULATOK NÉLKÜL

Gondolatok VIRÁGH JÁNOS: „Vadászati törvényre várva”
című írásának olvasása közben

Az erdő- és vadgazdálkodás összhangjának problematikája szakmai köreinkben az utóbbi évtizedek legvitatottabb kérdése. A gond abban jelentkezik, hogy az összhang hiánya a — fafajtól, kortól, a területen tenyésző vadtól függően eltérő mértékben — teljes erdőterületre jellemző, ugyanakkor erdeink 32,2%-án erdőgazdaságok, illetve állami gazdaságok vadgazdálkodnak. Erdőterületünk egyharmadán az ágazati és vállalati irányítás rendelkezésére áll minden olyan közvetlen eszköz, amely az összhang kialakításához és fenntartásához szükséges lehet. Túlzott leegyszerűsítés lenne, ha feltételeznénk, hogy az irányítás, vagy a vállalatvezetés valamilyen megfontolásból nem érvényesíti a lehetséges rendszabályokat.

Nem hinném, hogy az érvényben lévő jogszabályokból következne a vadgazdálkodók „gazdaságtudata”. Lehet-e jogi szabályozással a gazdálkodás részkérdéseire, feladataira is eligazító teendőket előírni? Bonyolult és hosszútávú megoldható feladataink vannak, melyek közül számos céltudatos, fegyelmezett végrehajtása már ma is (de az elmúlt évtizedekben is) javíthatná erdeink bővített újratermelésének körülményeit, de a tudományos kutatástól is számos megoldásra várunk választ.

Az „új vadászati törvény” minden bizonnyal jobban segíti majd az erdő- és vadgazdálkodás összhangjának megvalósításán munkálkodó szakemberek munkáját, de csak segíti. Megvalósítani nekünk kell. A megvalósítható és az erdő-vadgazdálkodás összhangját segítő feladataink közül vázlatosan a következőket említeném.

Az erdő- és vadgazdálkodás azonos szabályozása felsőbb szintű — ágazati — irányítási feladat. Az irányítás lehetőségeit behatárolja a rendelkezésre álló információ minősége és mennyisége. Erdeinkről több és jobb minőségű információ áll rendelkezésre, éppen ezért az erdőgazdálkodás részletesebben és alaposabban szabályozott. Az erdészeti tudományos kutatás az erdészeti információk ismert megbízhatóságát szolgáló segédleteket biztosított (fafajmegválasztás, fatermési- és fatömegtáblák, erdőnevelési modelltáblák stb.). Ilyen megbízhatóságú segédletek a vadgazdálkodásban hiányoznak. Az információ bővítését szolgálják a vadgazdálkodási üzemtervek. Az erdőállomány gazdálkodás hosszútávú érdekeit érvényesítő erdőtervekhez viszonyítva a vadászati üzemtervek információértékét sokan bírálják. A bírálat jogos, de a különbség felszámolásához az erdészeti segédletekhez hasonló megbízhatóságú vadgazdálkodás tervezését szolgáló segédletek szükségesek.

Az ország teljes vadászterületére elkészített vadgazdálkodási üzemtervek azonos információtartalommal jelentős előrelépést jelentenek, lehetővé teszik az összehasonlítást és elemzést. A hiányzó tervezési normatívák, illetve a meglévők nem kielégítő valóságtartalma adatainak megbízhatóságát megkérdőjelezi. Ilyenek: *Az erdők természetes vadeltartóképessége, vadtűrése vagy — értéke.* Amellett, hogy szoros összefüggés található a vadeltartó-képesség és az erdők fatermési potenciálja, illetve a faállományok kora között — tájanként eltérő a vad táplálékául szolgáló növényfajok megjelenésének gyakorisága és mennyisége. Ezt bizonyítja az érmes trófeák alakulása is. A kisebb erdőtetek

vadeltartó-képessége is kisebb. A kisebb erdőtestek korosztályviszonyai kevésbé eltérőek, erdőtípusai is közel azonosak. *Az erdők vadeltartó-képességét tehát tájanként, az erdőtest nagyságától függően differenciáltan kell megállapítani.*

Jelenleg alkalmazott létszámbecslés adatai és módszerei nem megbízhatók. Ezt bizonyítja az is, hogy a teríték meghaladja a tehén, illetve a sutavad mennyiségét, mégis a becsült vadlétszám évről-évre nagyobb. Az erdőgazdaságok által kezelt üzemi vadászterületeken is. Erdőgazdaságainknál a szükséges szellemi kapacitás rendelkezésre áll, az ott dolgozó erdész-vadász szakemberek a valós vadlétszám becslésére képesek lennének. Nem az új törvény fogja megoldani, hanem a szándék.

Megoldást jelentene a légi vadszámlálás, melyet élenjáró vadgazdálkodók alkalmaznak. Költségigényénél fogva ez azonban az ország egész területére nehezen elképzelhető. Megoldás lehet megfelelő mennyiségű idősoros adat birtokában a tényleges teríték ismeretében a valós vadlétszámot számszerűsíteni.

A vadászati üzemtervek készítésének idején is *a becsült vadlétszám a természetes eltartóképesség által számítotttnak többszöröse volt.* Erdőgazdaságaink a természetes eltartóképességen felül 12 800 szarvasegység fenntartására vállalkoztak. A takarmányozással vállalt többlet takarmányigénye — amit az üzemtervek kötelezettséggként előírtak — 9712 tonna szalás, 8282 tonna lédús és 5149 tonna szemes takarmány. A takarmányozáson túlmenően az üzemtervek 8894 ha — vagyis szarvasegységenként 0,35 ha — vadföld művelését írták elő tájanként és vadfajonként változó növényfélésekkel. A tervezett vadföld területének biztosításához 1236 ha-al kellett volna a meglévőket bővíteni. A tervek azt feltételezik, hogy ha a tervezett takarmány kihelyezésre kerül, a vadföldeket mennyiségben és minőségben művelik (a tervezett vadállomány az erdőt jelentősen nem károsítja. Már a tervezés idején 2500-al több szarvast becsültek az üzemi területeken, mint amennyit terveztek.

A takarmányozási kötelezettség teljesítését nem ellenőrizték, de megállapíthatóan a vadföldbővítési kötelezettséget sem teljesítették, tehát a tervezett csülkösvadlétszám és a becsült, illetve a tényleges közti különbség egyértelműen károsít.

Mivel a becsült vadlétszám az előző évinél mindig nagyobb, fel kellene tételeznünk, hogy az *erdei károk* mennyisége évről-évre nő. Ezt a feltételezést viszont nem támasztják alá az erdőművelőktől származó információk. Míg 1976-ban országosan 1245,4 ha mennyiségi vadkárt regisztráltak, 1980-ban 767,6 ha-t, 1983-ra 636,8 ha-ra csökkent és 1984-ben 1356 ha-ra nőtt. Ugyanezek a számok az erdőgazdaságok üzemi vadászterületeire a következőképpen alakultak: 1976-ban 622,2 ha; 1980-ban 334,5 ha; 1983-ban 162,0 ha és 1984-ben 516,4 ha — tendenciájában az országgal egyező. Az elmúlt 9 évben a becsült és tényleges vadlétszám jelentősen megnőtt. Egységnyi erdőterületen az erdőgazdaságok üzemi vadászterületein az országosnál 54⁰/₀-kal több csülkösvad él. Ha az ágazati irányítás a fenti információt akarná szabályozásaihoz felhasználni, csak arra a következtetésre juthatna, hogy kevesebb legyen az erdei vadkár, minél több vadat kell erdeinkben tartani. Ezt a következtetést az erdőművelők adatszolgáltatásából lehetne levonni. Ez természetesen nem igaz, de a szabályozás alapjául szolgáló információ minősége — ha felhasználnák — ilyen végkövetkeztetésig vezetne.

Kötelességünk, hogy a szabályozás célirányos lehessen, hogy az erdő- és vadgazdálkodás összhangja kialakulhasson — az irányítás számára valós, *a tényleges helyzetet rögzítő és nem torzító információkat biztosítani.*

Társadalmi-gazdasági környezetünk változásai a gazdálkodási mód megváltoztatását is szükségessé teszik. A változások szükségessége egyértelmű, de ha nem kellő körültekintéssel hajtjuk végre, következményeként konfliktusok keletkezhetnek. Az erdőgazdálkodásban számos változás közül, ilyen volt a vágáskoncentráció. Nemcsak hatékonyság-növekedést eredményezett, de lehetővé tette a szociális ellátás jelentős javítását.

Előrebocsátva, hogy a vágáskoncentráció cél- és szükségszerűségével messzemenően egyetértek — következményeként azonban a fiatalosokat is koncentrálnunk. A nagy kiterjedésű fiatalosok — fafajtól függően — életkoruk bizonyos szakaszában a vad számára szuperoptimális állapotot jelentenek. Aki bármilyen keveset foglalkozott a vadászattal, ismeri a vadnak azt a megérzési tulajdonságát, amely során a számára legkedvezőbb pihenőhelyet választja. Az már természetes, hogy a vad a pihenőhelyén táplálkozik. Tehát a vágáskoncentráció következményeként koncentráltuk a fiatalosokat, a nagy kiterjedésű fiatalos koncentrálna a vadat és a koncentrált vad koncentráltan károsít. Ha még az ilyen területeken etetőket, szórókat telepítünk, a vadat még inkább helyhez kötjük stb. Ráadásul még a vadászati viszonyokat is rontottuk, mert a több tíz hektáros fiatalosokban a vadat még lőésre hozni is nehéz.

A vadgazdálkodási mód legkedvezőtlenebb változása az ökológiai elvek mellőzése. Legértékesebb trófeákat legjobb erdeinkben zsákmányolják. Tehát erdeink biológiai értékének növelése egybeesik a vadgazdálkodás ökológiai érdekeivel. Úgy tűnik, a vadlétszám-növekedés megállítására — a vadászok számának növekedése ellenére — a vadászatra fordított idő nem elégséges. Ha erre a vadászatra jogosult nem képes, az erre alkalmas személyzet biztosításával kell elvégeztetni.

Ennek feltételei leginkább erdőgazdaságainkban adóttak.

A vadászatra fordított idő elégtelenségén túlmenően gondot jelent *a vadászati szak személyzet szakmai színvonalának és helyenként gyakorlati tapasztalatainak elégtelensége.* Ma már kerületvezető vadászaink kis hányada lakik kint az erdőn. Eredményeként lehetővé vált, hogy közéletünk részesei lehetnek. Tény marad azonban, hogy a vad viselkedésének, mozgásának és egyáltalán, a rábízott termelési alapnak a vadlétszámnak megismerése nagyon időigényes. A faluból kijáró vadász ennek csak részben tud eleget tenni. Másrészt nagyon ritka, hogy kerületvezető vadászaink évtizedet meghaladón egyazon kerületben szolgálnak. A vadászban a helyismeret jelentősége kimondhatatlanul nagy. A személyzeti munkában sokkal nagyobb gondot kell fordítani, hogy a vadászati szakember minél hosszabb időn keresztül maradjon egy területen és ehhez az érdekeltiséget is meg kell teremteni.

Gondolataimat a terjedelem korlátozza, teljességre nem törekedtem. Erdő- és vadgazdálkodás összhangjának feladatai sokrétűek! Megvalósítását szubjektív és objektív tényezők nehezítik. Nem vitatkozni — cselekedni kell, a tőlünk elvárható felelősséggel.

Az erdő környezeti terhelése — ezek között a túlzott létszámú vad — erdeink jelentős területén az egyszerű újratermelést lehetetleníti. A mai egymásra mutogatásunk nem lehet mentő körülmény a jövő számonkérésénél. Ha az erdőgazdaságok üzemi kezelésében levő vadászterületein az erdő- és vadgazdálkodás összhangjának megvalósítására nem vagyunk képesek, elvárhatjuk-e ezt másoktól?

Dr. Csontos Gyula